

Vấn đề đoàn kết quốc tế trên một số tờ báo cách mạng ở Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945

Trần Thị Thanh Huyền^(*)

Tóm tắt: Giai đoạn 1939-1945, thế giới bước vào cuộc chiến tranh phát xít và cục diện ngày càng gay gắt, nhiều nước bị lôi kéo tham gia vào guồng máy này, trong đó có Việt Nam. Trước tình hình đó, Đảng Cộng sản Đông Dương nhanh chóng chỉ đạo các tờ báo cách mạng lên tiếng cùng các nước chống phát xít. Quán triệt chủ trương của Đảng Cộng sản, báo chí cách mạng ở Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945 đã dành nhiều bài viết về tinh thần đoàn kết quốc tế, phản đối chiến tranh phi nghĩa. Phản đối chiến tranh, đứng về phía nhân dân, bảo vệ nhân dân lao động trên toàn thế giới là tiếng nói và hành động xuyên suốt, nhất quán của Đảng Cộng sản và nhân dân Việt Nam.

Từ khóa: Đoàn kết quốc tế, Báo chí cách mạng, Bắc kỳ, Giai đoạn 1939-1945, Việt Nam

Abstract: In the years 1939-1945, the World War II raged and many countries including Vietnam became involved. Against this background, the Indochinese Communist Party promptly responded by asking revolutionary newspapers to raise their voice in support of anti-fascist countries. Thoroughly grasping the Party's policy, the revolutionary press in Tonkin in the period 1939-1945 devoted many articles to the spirit of international solidarity and opposition to the pointless war. Opposing the war, standing for the people, and protecting working people around the world is a consistent perspective and action of the Vietnamese Communist Party and people.

Key words: International Solidarity, Revolutionary Newspaper, Tonkin, Period 1939-1945, Vietnam

1. Những yếu tố ảnh hưởng đến việc phản ánh vấn đề đoàn kết quốc tế trên báo chí cách mạng Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945

a) Những thay đổi của tình hình thế giới và trong nước

Tháng 9/1939, Chiến tranh thế giới thứ Hai nổ ra, thực dân Pháp nhanh chóng bị cuốn vào cuộc chiến. Tháng 6/1940, thực

dân Pháp đầu hàng phát xít Đức. Tháng 9/1940, phát xít Nhật vào Đông Dương, nhân dân Việt Nam vốn đã bị thực dân Pháp bóc lột nặng nề nay lại thêm phát xít Nhật nên càng thêm điêu đứng.

Để huy động mọi nguồn lực của Việt Nam cho cuộc chiến tranh ở chính quốc, việc đầu tiên chính quyền Pháp ở Đông Dương thực hiện là đàn áp Đảng Cộng sản Đông Dương và phong trào của quần chúng cách mạng. Ngày 28/9/1939, Nghị định của

^(*) ThS., Viện Sử học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam; Email: tranhuyen.vsh@gmail.com

toàn quyền Đông Dương được công bố để ban hành sắc lệnh ngày 26/9/1939 của Hội đồng Bộ trưởng Pháp về việc: Giải tán và cấm mọi hoạt động của các tổ chức cộng sản trực tiếp hoặc gián tiếp tuyên truyền các khẩu hiệu của Quốc tế cộng sản, hay những cơ quan dưới quyền kiểm soát của phái ấy; Đảng Cộng sản các đoàn thể có liên quan đều bị giải tán; Tuyệt đối cấm những ấn phẩm, xuất bản phẩm tuyên truyền cho Quốc tế Cộng sản hay những tổ chức có liên quan (Theo: Nguyễn Thành, 1984: 237).

Nhằm thực hiện mục tiêu “Đánh toàn diện và mau chóng vào các tổ chức cộng sản”¹, trong thời gian từ tháng 4 đến tháng 12/1939, thực dân Pháp đã ban hành 18 văn bản khác nhau liên quan đến việc kiểm soát và ngăn cấm các hoạt động tuyên truyền cộng sản và chống Pháp (Dương Trung Quốc, 2000: 306).

Để tiếp tay cho những chính sách chống cộng và tuyên truyền cộng sản ở Việt Nam nói chung và Bắc kỳ nói riêng, triều đình nhà Nguyễn cũng liên tiếp ra các đạo dụ như: Dụ số 68 ngày 15/11/1939 của Hoàng đế Bảo Đại cấm hoạt động tuyên truyền, phổ biến chủ nghĩa cộng sản ở Bắc kỳ; Dụ số 78 ngày 15/01/1940 của Hoàng đế Bảo Đại về việc truy tố những tác giả đưa tin tức có lợi cho nước ngoài chống lại nước Pháp hay Vương quốc An Nam... (Phan Đăng Thanh, Trương Thị Hòa, 2017: 211). Với những chính sách trên, hàng loạt tờ báo cách mạng và tiến bộ trên cả nước bị đóng cửa. Không những thế, sau này việc xuất bản báo chí ở Việt Nam còn chịu sự tác động bởi những chính sách của phát

xít Nhật. Dù có khác nhau ở cách thể hiện, nhưng cả phát xít Nhật và thực dân Pháp đều thống nhất ở việc chống chủ nghĩa cộng sản.

b) Sự phát triển của báo chí cách mạng Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945

Báo chí cách mạng trong giai đoạn này chịu sự chi phối mạnh mẽ bởi tình hình chính trị trong nước và sự phát triển của phong trào cách mạng. Giai đoạn đầu, các tờ báo cách mạng lần lượt chuyển vào hoạt động bí mật, bất hợp pháp và số lượng còn lại không nhiều. Theo báo cáo của Hội nghị Trung ương Đảng lần thứ 7 (tháng 11/1940): “Đa số trung ương bị thất bại một năm nay làm cho tờ báo thống nhất của toàn Đảng chưa ra được. Nhưng mỗi xứ có một tờ báo là cơ quan tuyên truyền cổ động cho toàn xứ: *Tiến lên* ở Nam kỳ, *Bê xiềng sắt* ở Trung kỳ, *Giải phóng* ở Bắc kỳ. Ngoài ra, nhiều khu hoặc liên tỉnh cũ có báo riêng” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2000: 60). Nhưng từ sau Hội nghị Trung ương Đảng lần thứ 8 (tháng 5/1941), do tình hình cách mạng thay đổi, báo chí cách mạng nói chung và đặc biệt là báo chí cách mạng ở Bắc kỳ nói riêng phát triển một cách mạnh mẽ (Xem: Bảng 1).

c) Chủ trương của Đảng Cộng sản trong việc đoàn kết với quốc tế

Ngay từ khi ra đời, Đảng Cộng sản Đông Dương đã đặt phong trào cách mạng Việt Nam là một bộ phận của cách mạng thế giới. Giai đoạn 1939-1945, khi cách mạng Việt Nam và cách mạng thế giới đứng trước kẻ thù chung là chủ nghĩa phát xít, Đảng Cộng sản Đông Dương đã xác định: “Cách mạng Đông Dương và cách mạng thế giới lúc này có chung một mục đích gần kề trước mắt là đánh đổ đế quốc phát xít. Cách mạng Đông Dương là một bộ phận khăng khít của cách mạng thế giới. Và tất cả các

¹ Toàn quyền George Catruox tuyên bố ngày 04/01/1940, tại Hội đồng chính phủ Đông Dương (Dẫn theo: Nguyễn Khánh Toàn, 2004: 398).

Bảng 1: Các tờ báo cách mạng ở Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945¹

TT	Tên báo	Thời gian	Tổng số báo	Cơ quan phát hành
1	<i>Giải phóng</i>	Năm 1940		Xứ ủy Bắc kỳ
2	<i>Tiền Phong</i>	Năm 1940		Đoàn Thanh niên Phản đế Cứu quốc Bắc kỳ
3	<i>Phá ngục</i>			Mặt trận Thống nhất Phản đế Đông Dương
4	<i>Tạp chí Cộng sản</i>	Tháng 10/1941	1 số	Đảng Cộng sản Đông Dương
5	<i>Cờ giải phóng</i>	Ngày 10/10/1942 đến ngày 17/7/1945	15 số	Đảng Cộng sản Đông Dương
6	<i>Cứu quốc</i>	Ngày 25/01/1942 đến ngày 15/8/1945 ²	30 số	Tổng bộ Việt Minh
7	<i>Độc lập</i>			Việt Minh Nam Bắc kỳ
8	<i>Tạp chí Cộng sản</i>	Ngày 28/2/1943 đến ngày 24/9/1943	2 số ³	Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản
9	<i>Tiếng súng khởi nghĩa</i>	Ngày 15/6/1945	1 số	Xứ ủy Bắc kỳ
Cấp tỉnh				
10	<i>Tiến lên</i>	Ngày 27/10/1939		Đảng bộ khu C (Tỉnh ủy Nam Định)
11	<i>Việt Nam độc lập</i> (gọi tắt là <i>Việt Lập</i>)	Ngày 01/8/1941 đến ngày 20/8/1945	126 số	Tỉnh bộ Việt Minh tỉnh Cao Bằng
12	<i>Bãi sậy</i>			Hưng Yên
13	<i>Hiệp lực</i>			Bắc Ninh
14	<i>Hoa Lư</i>	Năm 1943		Ninh Bình
15	<i>Mê Linh</i>			Phúc Yên
16	<i>Quyết thắng</i>			Bắc Giang
17	<i>Khởi nghĩa</i>	Ngày 15/2/1945 đến tháng 8/1945	7 số	Chiến khu Hòa - Ninh - Thanh (Hòa Bình, Ninh Bình, Thanh Hóa)
18	<i>Bắc Sơn</i>	Số 1 ra ngày 15/9/1944		Việt Minh khu đặc biệt
19	<i>Nước Nam mới</i>	Ngày 20/6/1945 đến ngày 01/9/1945	7 số	Khu Giải phóng miền Bắc
20	<i>Chiến đấu</i> (<i>Kèn gọi lính</i>) ⁴	Ngày 01/10/1944 đến năm 1945		Việt Nam Quân nhân Cứu quốc Hội
21	<i>Lao động</i>	Từ cuối năm 1943 đến tháng 8- 1945	12 số	Công nhân
22	<i>Quân giải phóng</i>	Ngày 05/8/1945	1 số	Việt Nam Giải phóng quân
23	<i>Tiền phong</i>	Tháng 7/1944 đến ngày 01/12/1946		Hội Văn hóa Cứu quốc
24	<i>Việt Nam</i>			Việt Nam Cứu quốc Hội
25	<i>Hồn nước</i>	Năm 1945		Thanh niên Cứu quốc Hoàng Diệu (Hà Nội)
26	<i>Lắc mương</i>	Năm 1945		Hội người Thái Cứu quốc

Nguồn: Tác giả tổng hợp.

¹ Các ô bỏ trống chưa tìm được tư liệu.

² Sau cách mạng, báo xuất bản công khai và tồn tại đến ngày 28/01/1947.

³ Số 3 đã xong nội dung, chưa kịp in thì Tổng khởi nghĩa diễn ra nên không phát hành được.

⁴ Theo Nguyễn Thành (1984: 254), tờ báo ban đầu có tên là *Chiến đấu*, sau đổi thành *Kèn gọi lính*. Tuy nhiên, theo Trần Huy Liệu (1959: 22) thì tên gọi ban đầu của tờ báo là *Kèn gọi lính*, sau mới đổi thành *Chiến đấu*.

lực lượng chống phát xít trên thế giới đều có thể giúp cho cách mạng Đông Dương” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2000: 291).

Nhiệm vụ của Đảng cũng như của báo chí cách mạng trong giai đoạn này là: “Phải làm cho các dân tộc Đông Dương hiểu rằng cách mạng giải phóng của Đông Dương gắn bó chặt chẽ với cách mạng thế giới cũng như với cách mạng xã hội chủ nghĩa của các giai cấp vô sản các nước tư bản” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2000: 204).

Những định hướng, chỉ đạo của Đảng Cộng sản Đông Dương đã giúp các tờ báo cách mạng ở Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945 xác định được cách thức kết nối giữa phong trào đấu tranh chống phát xít của nhân dân tiến bộ trên thế giới với phong trào của đông đảo quần chúng lao động Việt Nam.

2. Nội dung vấn đề đoàn kết quốc tế phản ánh trên báo chí cách mạng Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945

Quan triết chủ trương của Đảng, báo chí cách mạng Bắc kỳ thường xuyên đề cập đến tình hình Liên Xô, phong trào cách mạng, phong trào giải phóng dân tộc trên thế giới:

2.1. Đối với Liên Xô

Tin tức về Liên Xô và cuộc đấu tranh vĩ đại chống lại chủ nghĩa phát xít là đề tài quen thuộc của các tờ báo cách mạng. Báo *Cờ giải phóng* thường xuyên theo sát và phản ánh đề tài này trên từng số báo, điển hình như các bài viết: “Cuộc phản công mùa hạ của Hồng quân đã được nhiều thắng lợi” (số 2, ngày 26/8/1943); “Hồng quân hoàn toàn quét sạch quân Đức ra khỏi đất Nga. Mặt trận thứ hai trở nên quyết liệt” (số 6 ngày 28/7/1944);... Có thể nói, tin tức về nước Nga luôn củng cố thêm niềm tin cho phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc ở nước ta: “Trên đất Nga, không còn một bóng quân xâm lược nhor bản nữa. Việc lấy lại đất Nga

bị mất đã được Hồng quân làm trọn một cách vẻ vang. Nhiệm vụ trực tiếp của Hồng quân Nga lúc này không còn là giải phóng đất Nga khỏi gót ủng của phát xít nữa mà là vượt qua các nước bị Đức xâm chiếm, đang giải phóng cho nhân dân các nước ấy mau thoát khỏi nanh vuốt Hit-le, xông thẳng vào sào huyệt của phát xít trên đất Đức, truy nã quân xâm lược đến tận tổ, hoàn toàn tiêu diệt chúng để trực tiếp giúp cách mạng châu Âu” (*Cờ giải phóng*, số 6, ngày 28/7/1944).

Báo *Việt Nam độc lập* cũng liên tục đưa tin về nước Nga và cuộc chiến đấu anh dũng của nhân dân Nga. Báo số 126, ngày 11/7/1942, có bài “Nga là nước thế nào”, trong đó tóm tắt quá trình thay đổi của nhân dân Nga từ trước đến sau khi cách mạng diễn ra: từ chỗ “bị áp bức bóc lột, cực khổ dốt nát” đến khi “bình đẳng, tự do, sung sướng”. Từ đó, bài viết liên hệ với Việt Nam: “Họ được như thế là vì họ đã hy sinh tranh đấu mấy mươi năm trời. Nay ta muốn sung sướng thì phải đoàn kết đấu tranh”. Bên cạnh đó, tờ báo cũng thường xuyên nêu những tấm gương chiến đấu của nhân dân Nga để thúc đẩy tinh thần đấu tranh trong nước như: “Trẻ con Nga” (số 106, ngày 21/9/1941); “Thanh niên Nga” (số 107, ngày 01/10/1941); “Phụ nữ Nga” (số 113, ngày 01/12/1941); “Du kích Nga” (số 136, ngày 21/8/1942)... Trong số báo viết riêng cho thiếu nhi, báo đã viết về tấm gương của trẻ em Nga trong cuộc chiến tranh với Đức: “Trong cuộc Đức Nga đánh nhau rất dữ dội này trẻ con Nga đã tỏ lòng yêu nước một cách rất dũng cảm...” (số 106, ngày 21/9/1941). Báo *Cứu quốc* cũng bám sát mọi diễn biến cuộc chiến đấu của Liên Xô qua các mục: “Tin văn thế giới”, “Sóng gió năm châu”, “Sân khấu thế giới”,...

Trước những diễn biến của cuộc chiến tranh ác liệt giữa Liên Xô với phát xít, Đảng

Cộng sản Đông Dương đã ra chủ trương ủng hộ Liên Xô: “Liên Xô là thành trì của cách mạng thế giới. Nó là cường quốc duy nhất luôn luôn sẵn sàng bảo vệ và giúp đỡ các dân tộc bị áp bức trong cuộc đấu tranh của họ vì sự nghiệp giải phóng và độc lập. (...) Giúp đỡ Liên Xô đó là làm việc cho sự giải phóng của chính chúng ta, vì rằng nếu Liên Xô chiến thắng, đến lượt nó sẽ giúp đỡ chúng ta giải thoát khỏi ách chủ nghĩa đế quốc Pháp và Nhật” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2000: 203-204).

Các tờ báo cách mạng đã tiến hành một cuộc vận động để ủng hộ Liên Xô: Báo *Cứu quốc* đã giải thích cặn kẽ chủ trương này của Đảng qua bài “Tại sao ta phải ủng hộ liên bang Xô viết và ủng hộ bằng cách nào?”, trong đó có đoạn: “Liên Xô đánh phát xít Đức là bảo vệ nền dân chủ và hòa bình cho nhân loại” và kêu gọi “Đồng bào Việt Nam chúng ta hãy mang tận lực ra ủng hộ Liên Xô” (số Xuân năm 1942).

2.2. Phong trào cách mạng và phong trào giải phóng dân tộc trên thế giới

Phong trào đấu tranh chống phát xít của nhân dân ở các nước tư bản (đặc biệt là phong trào của nhân dân Pháp) và phong trào giải phóng dân tộc trên thế giới (đặc biệt là phong trào của nhân dân Trung Quốc) được các tờ báo cách mạng ở Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945 đặc biệt quan tâm.

Tinh thần đấu tranh bất khuất chống phát xít của nhân dân các nước châu Âu được báo *Việt Nam độc lập* trân trọng: “Đã hai năm nay ở các nước Đức chiếm không ngày nào là không có người bị bắt, bị bắn, nhưng có hết cách mạng đâu. Dân các nước ấy càng hăng hái chiến đấu vì họ biết rằng: khủng bố là sự thường trong công việc cách mệnh, vì quân thù càng yếu thì chúng càng thẳng tay bắn giết, nếu ta càng đoàn kết, càng hăng hái hoạt động

thì nhất định thắng lợi” (số 138, ngày 21/9/1942).

Báo *Cờ giải phóng* cũng luôn theo sát cuộc đấu tranh của nhân dân các nước. Số 7 ngày 28/9/1944 có bài “Phát xít đang hấp hối Hồng quân tiến dần! Cách mạng châu Âu nổi dậy tứ tung”, trong đó cập nhật từng bước của phong trào đấu tranh trên toàn châu Âu: “Ở châu Âu hiện nay, trong khi cuộc chiến tranh hết sức dữ dội, cách mạng cũng nổ ra liên tiếp...”

Từ đầu tháng 9 Tây, dân quân Nam Tư đánh mạnh gấp bội đã đánh đến kinh Ben-gô-rát. Dân quân Tiệp Khắc, Hy Lạp nổi lên rất dũng cảm khiến quân Đức phải nhận rằng với khí giới và quân đội nhiều hơn cũng không thể nào dẹp nổi.

Thế là dân chúng hầu hết các nước nhỏ vùng Ban-căng đã nổi dậy hưởng ứng Hồng quân. Và nhờ được Hồng quân giúp sức, họ đã đánh đuổi quân Đức, trừ khử bọn thân Đức và giành lại tự do độc lập...”

Bảng 2: Những bài viết về phong trào đấu tranh của nhân dân Pháp chống phát xít trên báo *Việt Nam độc lập*

Số báo	Ngày ra báo	Đối tượng, nội dung phản ánh
111	21/11/1941	Phong trào của nhân dân Pháp chống Đức
127	01/6/1942	Phong trào chống Đức trên đất Pháp
136	21/8/1942	Phụ nữ Pháp chống lại phát xít
140	11/10/1942	Những người cách mạng
147	21/12/1942	Lính thủy Pháp
149	11/01/1943	Đời sống nhân dân
158	11/4/1943	Thanh niên
159	21/4/1943	Du kích
166	21/6/1943	Bắt thanh niên đi làm phu
194	20/8/1944	Cuộc đấu tranh chống phát xít
195	01/9/1944	Tình hình chiến sự trên đất Pháp
208	13/3/1945	Tình hình nước Pháp sau giải phóng

Nguồn: Tác giả tổng hợp từ báo *Việt Nam độc lập*.

Liên quan đến cuộc đấu tranh của nhân dân Pháp chống chủ nghĩa phát xít, các báo đã đăng bài về tình cảnh của người dân Pháp (Xem Bảng 2). Ví dụ, báo *Việt Nam độc lập* đưa tin về đời sống nhân dân của Pháp: “Tình cảnh dân Pháp rất thê thảm. Thiếu ăn, thiếu mặc nên hơn nửa trẻ em, thanh niên, người già đã chết. Ngày chợ, chợ vắng tanh, hàng hóa không có gì cả. Chỉ thấy ở những đồng rác, nhiều tốp người tranh nhau bới xem có gì để có thể ăn khỏi chết! Thức ăn đã đắt lại còn hiếm. 1 cây rau diếp 1\$20!”

Dân Pháp vì Đức bóc lột nên mới khổ thế. Dân ta bị Tây, Nhật bóc lột không kém phần ghê gớm rồi cũng sẽ khổ thế” (số 149, ngày 11/01/1943).

Qua những bài viết của báo chí cách mạng, nhân dân ta hiểu thêm về sự khổ cực của những người lao động chân chính ở Pháp, họ hoàn toàn đối lập với lực lượng Pháp phát xít đang đô hộ, bóc lột nước ta. Việc này có thể dễ dàng tạo được mối liên kết giữa phong trào cách mạng ở Pháp với phong trào đấu tranh của nhân dân ta.

Bên cạnh đó, cuộc đấu tranh của nhân dân Pháp chống lại phát xít, giải phóng đất nước được các tờ báo cách mạng cập nhật đầy đủ. Báo *Cờ giải phóng* viết về Pháp như thông báo tin mừng cho nhân dân, cách mạng Việt Nam: “Hiện nay ‘Chính phủ lâm thời của nước Pháp cộng hòa’ thành lập ở Pari đã quyết định xây dựng Pháp theo phương châm ‘kinh tế có kế hoạch’ của chủ nghĩa Mác, đăng mưu hạnh phúc cho nhân dân Pháp” (số 7, ngày 28/9/1944).

Không chỉ dừng lại ở những diễn biến chung, các báo cách mạng còn thường xuyên lấy những tấm gương điển hình trong phong trào đấu tranh của nhân dân Pháp để thức tỉnh lòng yêu nước và tinh thần đấu tranh của nhân dân ta.

Như vậy có thể thấy, báo chí cách mạng Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945 dành sự quan tâm đặc biệt đối với phong trào đấu tranh của nhân Pháp chống lại phát xít Đức. Báo chí cách mạng xác định rõ mối quan hệ gắn bó giữa phong trào đấu tranh của Việt Nam với phong trào cách mạng của nhân dân tiến bộ Pháp.

Ngoài ra, các tờ báo còn quan tâm đến những cuộc nổi dậy của quần chúng ở chính các nước phát xít. Hàng loạt các bài viết về phong trào của nhân dân ở các nước này được đăng trên các báo như: “Phong trào cách mạng ở Ý đương bành chướng” (*Cờ giải phóng*, số 2, ngày 26/8/1943); “Phong trào phản chiến bên Đức đã tăng mạnh” (*Cờ giải phóng*, số 6, ngày 28/7/1944); “Ở Đức phong trào chống phát xít đương lên” (*Việt Nam độc lập*, số 144, ngày 9/11/1942),... đã chứng tỏ các báo luôn rạch ròi giữa lực lượng phản động hiếu chiến với nhân dân lao động khổ cực ở chính các nước phát xít...

Phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc của các nước thuộc địa là nội dung thường được cập nhật trên các tờ báo cách mạng. Trong đó, cuộc đấu tranh của nhân dân Trung Quốc là nội dung quan trọng. Báo chí cách mạng Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945 thường xuyên thông tin diễn biến cuộc đấu tranh trên lãnh thổ Trung Quốc. Trên báo *Việt Nam độc lập* thường có những khẩu hiệu ủng hộ cách mạng Trung Quốc hoặc tinh thần đoàn kết của hai nước như: “Nga Tàu là bạn nước ta. Dân ta ủng hộ Tàu Nga đến cùng” (số 111, ngày 21/11/1941); “Tàu giúp ta, ta giúp Tàu. Cùng nhau thắng lợi, cùng nhau phú cường” (số 118, ngày 01/02/1942).

Những bài viết về Trung Quốc thường xoay quanh các chủ đề: tinh thần đoàn kết của hai nước (“Tàu và Ta”, *Việt Nam độc lập*, số 103, ngày 21/8/1941); vấn đề Hoa

quân nhập Việt (“Nếu Hoa quân nhập Việt”, *Việt Nam độc lập*, số 104, ngày 01/9/1941 và “Chung quanh vấn đề Hoa quân nhập Việt”, *Cứu quốc đặc san vấn đề hải ngoại*, số 16-17, tháng 11/1944); Việt Nam ủng hộ Trung quốc đánh phát xít (“Ủng hộ Tưởng tổng tư lệnh lãnh đạo chúng ta kháng Nhật”, *Việt Nam độc lập*, số 118, ngày 01/02/1942); ca ngợi tinh thần đấu tranh của nhân dân Trung Quốc (“Trẻ con Tàu”, *Việt Nam độc lập*, số 106, ngày 21/9/1941). Đứng trước hiểm họa chung của thế giới, báo *Cứu quốc* (Đặc san về vấn đề hải ngoại) có bài “Chống nạn Nhật Bản các dân tộc châu Á liên hiệp lại” (số 16-17, tháng 11/1944) kêu gọi các dân tộc ở châu Á cùng nhau đoàn kết trước kẻ thù chung.

Cuộc đấu tranh ở khắp nơi trên thế giới cũng được báo chí cách mạng đưa tin như: Báo *Cờ giải phóng* viết về phong trào giải phóng dân tộc ở Algeria (số 15, ngày 17/7/1945), ở Libya, Ấn Độ (số 17, ngày 17/9/1945), Syria và Liban (số 18, ngày 20/9/1945)...

3. Một số nhận xét và kết luận

Báo chí cách mạng ở Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945 đã phản ánh một cách đầy đủ những diễn biến quan trọng trong cuộc đấu tranh chung của nhân dân tiến bộ trên thế giới với chủ nghĩa phát xít. Qua việc khắc họa bức tranh đa màu sắc về tình hình chiến tranh, cách mạng trên thế giới, báo chí cách mạng đã làm cho nhân dân ý thức được vị trí, mối liên hệ của Việt Nam trong cuộc đấu tranh đó, từ đó tạo được sự đoàn kết giữa nhân dân Việt Nam với nhân dân tiến bộ thế giới.

Sự phản ánh kịp thời, nhanh chóng những thông tin về nước Nga, về phong trào đấu tranh cách mạng của các nước trên thế giới chính là động lực to lớn thúc nhân dân Việt Nam đứng lên giải

phóng dân tộc, giải phóng giai cấp. Đồng thời những thông tin của các tờ báo cũng giúp nhân dân trong cả nước có những bước chuẩn bị cần thiết để sẵn sàng nổi dậy khi thời cơ đến.

Sự hoạt động mạnh mẽ của báo chí cách mạng ở Việt Nam trong giai đoạn này không chỉ giúp nhân dân Việt Nam hiểu về cách mạng thế giới mà còn góp phần để thế giới biết về cách mạng Việt Nam. “Từ đầu năm 1943, lực lượng Mỹ ở Vân Nam đã liên lạc với cán bộ Việt Minh xin phát thanh những bài xã luận đăng trong báo *Giải phóng* hoặc những tin tức của Việt Minh chống Nhật trên đài Côn Minh trong giờ tiếng Việt” (Theo: Trần Huy Liệu, 1957: 81). Báo chí Trung Quốc và Mỹ thời điểm đó đều đưa tin và đánh giá cao về phong trào cách mạng do Đảng Cộng sản Đông Dương lãnh đạo: “2 tờ báo Mỹ cũng phát biểu: hiện giờ ở Đông Dương có đoàn thể Việt Nam độc lập đồng minh và Mặt trận thống nhất các đảng phái ở Việt Nam đương chuẩn bị tổ chức ‘Lâm thời chính phủ quân sự’ để hợp tác với quân đồng minh đánh Nhật. Khi quân đồng minh vào Đông Dương đã sẵn sàng có những tổ chức của Việt Nam độc lập đồng minh nghênh tiếp. Đoàn thể này hiện có 5 vạn hội viên đã được huấn luyện quân sự, tổ chức thành du kích đội đương dùng chiến thuật du kích đánh nhau với Nhật. Họ chủ trương liên Tầu chống Nhật, ủng hộ đồng minh, giải phóng Việt Nam. Đoàn thể này hiện là đoàn thể mạnh nhất ở Việt Nam (Báo *National Herald* và báo *The Shanghai evening*)” (*Việt Nam độc lập*, số 223, ngày 20/7/1945).

Báo chí cách mạng Bắc kỳ giai đoạn 1939-1945 đã thực hiện tốt sứ mệnh tuyên truyền và trở thành cầu nối giữa nhân dân Việt Nam với nhân dân tiến bộ thế giới.

Qua những tin tức, bài viết trên báo, nhân dân ta ý thức hơn về trách nhiệm, vai trò của mình trong cuộc chiến với kẻ thù chung của nhân dân tiến bộ toàn thế giới, từ đó có những việc làm đúng đắn, phù hợp. Việc tìm hiểu vấn đề đoàn kết quốc tế trên một số tờ báo cách mạng ở Bắc kỳ có thể giúp chúng ta rút ra một số bài học trong việc xử lý mối quan hệ giữa báo chí và chính trị trong bối cảnh hiện nay □

Tài liệu tham khảo

1. Báo *Cờ giải phóng*.
2. Báo *Cứu quốc*.
3. Báo *Việt Nam độc lập*.
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2000), *Văn kiện Đảng toàn tập, tập 7, 1940-1945*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
5. Trần Huy Liệu (1957), *Tài liệu tham*

khảo lịch sử cách mạng cận đại Việt Nam, tập 11, Nxb. Văn Sử Địa, Hà Nội.

6. Trần Huy Liệu (1959), “Giới thiệu lịch sử báo chí Việt Nam”, Tạp chí *Nghiên cứu Lịch sử*, số 1, tháng 3.
7. Dương Trung Quốc (2000), *Việt Nam những sự kiện lịch sử 1919-1945*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
8. Nguyễn Thành (1984), *Báo chí cách mạng Việt Nam 1925-1945*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội.
9. Phan Đăng Thanh, Trương Thị Hòa (2017), *Lịch sử các chế độ báo chí ở Việt Nam, tập 1 trước Cách mạng tháng Tám 1945 (1858-1945)*, Nxb. Thành phố Hồ Chí Minh, Tp. Hồ Chí Minh.
10. Nguyễn Khánh Toàn (1985), *Lịch sử Việt Nam, tập 2, 1858-1945*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội.

(tiếp theo trang 61)

- Xây dựng, hoàn thiện hệ thống cơ quan tư pháp, cơ chế phối hợp liên ngành và nâng cao năng lực cho đội ngũ cán bộ hoạt động trong lĩnh vực tư pháp đối với người dưới 18 tuổi, gồm: (i) Hoàn thiện Tòa Gia đình và người chưa thành niên; (ii) Thành lập các bộ phận chuyên trách ở cơ quan điều tra, viện kiểm soát nhân dân để việc bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của người dưới 18 tuổi đạt hiệu quả một cách tối ưu; (ii) Xây dựng đội ngũ chuyên trách

giải quyết những vụ án mà bị can, bị cáo là người dưới 18 tuổi phạm tội; (iv) Xây dựng cơ chế tham gia của nhân viên công tác xã hội tham gia tiến trình tố tụng.

- Tăng cường công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục và hướng dẫn thực hiện chính sách pháp luật tố tụng hình sự đối với người dưới 18 tuổi phạm tội.

Luận án được bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án cấp Học viện, họp tại Học viện Khoa học xã hội năm 2021.

QT.

giới thiệu